

Emilie Vejens
Enheten för social hållbarhet och beredskap
010-2239302

Regeringskansliet, Miljödepartementet
e-post till: m.remissvar@regeringskansliet.se
kopia till: karl.lilja@regeringskansliet.se

Remiss om betänkandet Sveriges miljöövervakning - dess uppgift och organisation för en god miljöförvaltning

Er beteckning: M2019/01011/S

Sammanfattning

Länsstyrelsen lämnar synpunkter på avsnitten i kap 18.

Synpunkter på kap 18 Överväganden och förslag

18.8 Åtgärder för en förbättrad strategisk styrning Strategisk plan (kap 18.8.2)

Länsstyrelsen delar utredarens syn på miljöövervakningens roll som ett strategiskt viktigt instrument i Sveriges miljöarbete. Den strategiska plan som föreslås bedömer vi som en mycket viktig del i att åstadkomma den överblick och den styrning av miljöövervakningen som saknas idag.

Miljöövervakning kräver långsiktighet, vilket även påpekas i utredningen. Länsstyrelsen anser därför att en strategisk plan som sträcker sig över fyra år är för kort tid och ser hellre en plan som stäcker sig över en längre period på minst sex år med återkommande uppföljningar och revideringar. Planen bör upprättas och revideras med hänsyn till de för miljöövervakningen relevanta EU-direktiv som implementerats i svensk lagstiftning, samt med tanke på de regionala miljöövervakningsprogram som revideras vart sjätte år.

Inrättande av ett Miljöövervakningsråd (kap 18.8.3)

Miljöövervakningen är central för bedömningar av hela miljöpolitikens måluppfyllelse och genererar viktiga underlag för samhällsutvecklingen. För att bättre leva upp till detta instämmer Länsstyrelsen i att det behövs en tydligare strategisk styrning och en bättre samordning av miljöövervakningen. Länsstyrelsen anser att en organisationsförändring av något slag behövs för att öka samordningen av de statliga myndigheter som ansvarar för och utför miljöövervakning, så att miljöövervakningens roll stärks i samhället. Inrättande av

ett Miljöövervakningsråd kan utgöra en sådan efterfrågad organisationsförändring om rådet görs tillräckligt effektivt och verkningfullt.

Det är viktigt att rådet får ett tydligt uppdrag och mandat där det klargörs vilka ramar rådet har att agera inom. De föreslagna uppgifterna för ett Miljöövervakningsråd är omfattande och uppdraget blir stort. Med tanke på rådets breda uppdrag behöver det säkerställas att även dess sekretariat har en bred kompetens. Det är av stor vikt att det i ett eventuellt Miljöövervakningsråd och i den strategiska planen även beaktas det som framkommer i vattenförvaltningsutredningen vad gäller den vattenrelaterade miljöövervakningen. Miljöövervakningsrådets förhållande till andra råd och grupper (som exempelvis Strategiska miljömålsgruppen och Miljöinformationsrådet som har angränsande uppdrag) behöver också klargöras. Länsstyrelsen ser det som mycket positivt att det föreslagna rådet får en bred kompetens vilket borgar för att ett ökat helhetsperspektiv. Det är av stor vikt att länsstyrelserna blir representerade i en sådan organisation, såsom föreslagits av utredningen. Länsstyrelserna har en viktig roll, inte bara som utförare av regional miljöövervakning, utan också i att samordna miljöövervakningen inom länet och är en viktig, och ofta nödvändig, länk mellan den nationella och kommunala/lokala nivån.

Samordna miljöövervakningen med miljö kvalitetsmålen

Utredningens beskrivning av miljöövervakningens betydelse som underlag för miljömålsuppföljningen och kopplingen mellan de två uppdragen är utförlig och rättvisande. Några specifika förslag för att stärka samverkan mellan miljöövervakning och miljömålsuppföljning ges inte, men detta är något länsstyrelserna och andra myndigheter kan arbeta mer för inom ramen för de uppdrag som finns. Samverkan kan också stärkas av en organisationsförändring som tar ansvar för samordningen. Länsstyrelsen vill påtala vikten av att nya miljömålsindikatorer måste kunna etableras då nya miljöövervakningsdata av betydelse finns tillgängliga. De kärnindikatorer som finns på Sverigesmiljömål.se behöver kunna kompletteras med andra indikatorer för miljömålsuppföljningen.

18.9 En utvecklad myndighetsstyrning

Ändring av förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion (kap 18.9.1, 18.9.3)

Länsstyrelsen ser det som mycket positivt och tillstyrker förslaget att det i länsstyrelseinstruktionen anges att länsstyrelsen är ansvarig för miljöövervakning och ska samordna den regionala miljöövervakningen i länet.

Miljöövervakning är en viktig uppgift för länsstyrelserna som pågått under lång tid och ett tydligt ansvar för detta i länsstyrelseinstruktionen har efterfrågats. Det är därför av stor vikt att länsstyrelsernas ansvar för miljöövervakningen nu tydliggörs med en förändring av länsstyrelseinstruktionen på motsvarande sätt

som lyfts för andra myndigheter under kapitel 18.15. Den regionala miljöövervakningen används idag för att beskriva tillståndet i miljön, följa upp miljömålen regionalt och nationellt, belysa effekter av åtgärder, ge bedömningsunderlag mot nationell och internationell lagstiftning, ge underlag för regionala och nationella åtgärder samt för att ge underlag till samhällsplanering inom länet. För att ta till vara och optimera övervakningen inom länet är samordningen av olika aktörer av största betydelse. I uppdraget ingår även att verka för att insamlade data är av hög kvalitet och att data lagras på ett sådant sätt att de kan användas för olika syften. Det är av stor vikt att finansieringen av länsstyrelsernas miljöövervakning motsvarar behovet som detta regionala ansvar föranleder.

Konsekvensbedömningar av ny EU-lagstiftning (kap 18.9.4)

Länsstyrelsen instämmer i utredningens slutsatser om att ny EU-lagstiftning måste konsekvensanalyseras med avseende på behovet av ny övervakning så att inte nya krav stjälper den befintliga verksamheten. Ett sådant exempel med krav på övervakning är förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter.

18.10.5 Luftmiljö

Länsstyrelsen instämmer i att det decentraliserade systemet för kontroll av miljö kvalitetsnormer för utomhusluft medför utmaningar att få alla kommuner att utföra övervakningen eller ha överblick över luftkvalitén. Länsstyrelsen ser därför positivt på en utredning om möjligheter till ett mer centraliserat system och om ett sådant system kan vara mer effektivt avseende genomförande, kvalitet och finansiering. Länsstyrelsen bedömer att nationell expertmyndighet istället kan ges större möjligheter att styra över mätningarnas antal, placering och utrustning.

18.11 Datavärdskap

Datavärdarnas ansvar och uppgifter behöver förtydligas och samordningen behöver öka (kap 18.11.1)

Länsstyrelsen tillstyrker de förbättringar av nationella datavärdskap och datahantering som utredningen föreslår ska genomföras. Det finns ett stort behov av ett samlat, välstrukturerat och tillgängligt dataunderlag som säkras i ett överskådligt och långsiktigt nationellt system. Tillgängliga data är en viktig demokratifråga. Det är därför av stor vikt att datavärdskap och datahantering ingår som en stabilt finansierad grundpelare i den strategiska planen som utredningen föreslår.

Länsstyrelsen stödjer vidare förslaget i utredningen om att uppdrag till datavärddar bör ske via instruktion, förordning eller motsvarande, för att få en

tydligare långsiktighet i verksamheten. Likaså är det lämpligt att staten följer upp och utvärderar datavärddar. Uppdraget till respektive datavärd behöver vara väl definierat och förankrat för att få en långsiktig säkerställd verksamhet. Det ska vara tydligt för båda parter vad som ingår i uppdraget och vad som förväntas av datavärden.

Utredningen föreslår att samordning av datavärdskap säkerställs genom att en myndighet utses som ansvarig för detta. Länsstyrelsen anser det vara av stor vikt att den myndigheten även tar till vara på andra myndigheters kompetens inom detta område i ett sådant samordningsuppdrag.

Länsstyrelserna bör involveras tidigt i processen att utse datavärdskap

Att etablera nya datavärddar är en lång process och det är flera insamlade datamängder som idag väntar på att en nationell datavärd finns etablerad. Därför anser Länsstyrelsen att förslaget om att en genomgång av befintliga datavärdskap ska prioriteras, före nya uppdrag till datavärd utfärdas, revideras så att dessa processer istället kan pågå parallellt. Processen för att utse datavärddar behöver bli tydligare och de som samlar in och använder miljöövervakningsdata, såsom länsstyrelserna, bör involveras i ett tidigt skede.

Användarvänligheten behöver öka (kap 18.11.3)

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag att användarvänligheten behöver öka. Där ser Länsstyrelsen det som särskilt viktigt att förenkla så att data som tas fram av kommunerna kan gå till datavärd. En ökad användarvänlighet är dock ingen garanti för att samtliga aktörer börjar rapportera sina data till nationell datavärd. Här kan ytterligare styrmedel behövas.

Ökad tydlighet om data från kommuner och verksamhetsutövare (kap 18.11.4)

Länsstyrelsen stödjer utredarens uppmaning att Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning utvecklar handledningar för vilka data som staten vill använda i miljöövervakningssystemet. Detta bör kompletteras med ett uppdrag om att ta fram tydliga nationella vägledningar kring vilka krav som bör ställas på recipientkontrollen och den samordnade recipientkontrollen för olika typer av verksamheter, inklusive areella näringar såsom vattenkraft och skogsbruk. Det är av största vikt att datavärddar har möjlighet att ta in denna typ av data för att få en samlad bild över den miljöövervakning som sker.

För att länsstyrelserna ska kunna ge efterfrågad stöd och vägledning till kommunerna behöver ytterligare resurser tilldelas länsstyrelserna.

18.12 Samordning mellan tillsyn och miljöövervakning

Länsstyrelsen ser positivt på att man lyfter behovet av ett ökat informationsutbyte och samutnyttjande av data mellan miljöövervakningen och miljötillsynen samt att detta utreds vidare av Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Länsstyrelsens förhoppning är att det i den utredningen lyfts fram konkret vad detta innebär. Som exempel kan lyftas egenkontroll för vatten. Där handlar det om både utsläpp och uttag av vatten, där grundvattenuttag bedöms särskilt viktigt för att få tillgång till grundvattendata. Idag saknas nationella vägledningar för tillsyn, provning och egenkontroll av grundvattenuttag, vilket medför att det är ett relativt stort arbete på nationell nivå som troligen behöver genomföras innan tillsynsarbetet kan utvecklas. En del av detta kan komma in under SMHIs regeringsuppdrag för vattenuttag, men troligen inte allt. En samordning och utveckling för vattenuttag bör också innebära att tydliga uppdrag till SGU, HaV, SMHI, Jordbruksverket med fler ges för att kunna utveckla tillsynen vad gäller yt- och grundvattenuttag. På Gotland ser vi också att problemen vid torka/låga nivåer blir större för vissa sektorer för att egenkontroll inom vissa områden inte sker eller saknas. Länsstyrelsen gör också bedömningen att vi behöver nationell hjälp med hur en samordnad recipientkontroll för grundvatten skulle kunna arbetas fram.

18.13 Utvecklad utvärdering och revision

En bättre samordning av data och att mer lokala data rapporteras in till datavärd kan ge bättre sammanställningar och analyser. Idag används inte alla data som tas fram inom den regionala miljöövervakningen när nationella sammanställningar och analyser görs vilket kan ses som resursslöseri. För att bättre ta tillvara på underlag som tas fram bör man se över vilka data som finns inom ett område och inte bara inom ett specifikt delprogram när en sammanställning och analys ska göras på nationell nivå. Detta kan också ha betydelse för inriktningen av miljötillsyn och provningar av miljöfarlig verksamhet.

18.14 Forskning och möjligheter att upptäcka nya miljörisiker

Länsstyrelsen anser det positivt att forskningens roll inom miljöövervakningen stärks genom utlysning av riktade forskningsmedel för att utveckla nya metoder eller göra fördjupade, med fördel programöverskridande, analyser och utvärderingar av de data som miljöövervakningen genererat. Här bör länsstyrelserna beredas möjlighet att sitta med i referensgrupper så att data som genereras inom regional och lokal miljöövervakning även tas med i utvärderingarna samt att resultaten från metodutveckling också blir tillämpbara inom den regionala miljöövervakningen.

18.16 Statens finansiering av miljöövervakning behöver renodlas Länsstyrelserna bör få anslag istället för bidrag (kap 18.16.2)

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att renodla anslaget 1:2 till miljöövervakning och miljömålsuppföljning och det föreslagna namnbytet för att markera detta är bra. I anslaget bör medel för OH ingå och kunna tas ut vilket inte är möjligt med dagens överenskommelse med Naturvårdsverket. Länsstyrelsen tillstyrker vidare förslaget om att inrätta särskilda anslagsposter under 1:2 för miljömålsuppföljning och miljöövervakning. En direkt tilldelning av anslaget till länsstyrelserna innebär besparingar av administrativa resurser på centrala myndigheter samt effektiviserar och förenklar genomförandet (jämför slutsatser i ”Vanans makt – regeringens styrning av länsstyrelserna”, RIR 2019:2). Det skulle underlätta om det till anslaget även knyts en möjlighet till anslagssparande och ett beställningsbemyndigande då miljöövervakning är en långsiktig verksamhet och därför är beroende av en långsiktigt hållbar finansiering för att kunna bygga upp en effektiv och ändamålsenlig verksamhet.

Behov av förstärkning av finansieringen till länsstyrelserna

Länsstyrelsernas miljöövervakning från anslaget 1:2 svarar enligt utredningen för endast drygt 3 procent av den totala statliga finansieringen av miljöövervakningen. Trots detta genomförs en stor mängd delprogram med hög kvalitet, ofta i form av gemensamma delprogram i samverkan mellan länsstyrelser och nationell miljöövervakning. Länsstyrelserna har också en viktig roll i att stödja och samla in data från andra aktörer i länet för att uppnå de effektivitetsvinster som utredningen påtalar ska nås då arbetet med dataflöden och datavårdskap är färdigt och på plats.

Länsstyrelsernas miljöövervakningsmedel har legat på samma nivå i över tio år, vilket i praktiken har urholkat bidraget på grund av kostnadsökningar och löneökningar. Samtidigt har anslaget 1:2 totalt sett ökat betydligt. Bidraget har kommit sent under budgetåret, vilket försvårat arbetet och förkortat genomförandetiden. Små möjligheter att spara medel mellan år har också gett svårigheter att finansiera dyra sällanundersökningar. För att fortsatt kunna genomföra och samordna en relevant regional miljöövervakning behövs därför en förstärkning av finansieringen till länsstyrelserna.

Miljömålsdelen av de regionala medlen från 1:2 omfattar uppföljning men också andra uppgifter kopplade till åtgärder i det regionala miljömålsuppdraget. Länsstyrelsesamverkan RUS (Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet) finansieras helt via 1:2. Detta har sitt stöd i regeringens proposition ”Svenska miljömål - för ett effektivare miljöarbete” (Prop. 2009/10:155) och måste även gälla framöver, annars behöver andra medel skjutas till för det regionala miljömålsuppdraget.

Beslutande

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Anders Flanking efter föredragning av samordnare för regional miljöövervakning Emilie Vejlens. Ärendet har föredragits för ledningsgruppen den 2 december 2019 och på Länsledningsmöte den 16 december 2019. Underlag inför beslutet har även tagits fram gemensamt av länsstyrelserna. I ärendet har även deltagit Frida Eklund, My Mattsdotter, Javad Ghanei, Sofia Scholler och Tomas Johansson.

Beslutet har signerats digitalt och saknar därför underskrifter.

Anders Flanking

Emilie Vejlens

Så här hanterar vi dina personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på

www.lansstyrelsen.se/dataskydd.